

JOE BIDEN'IN YENİ GÜVENLİK BÜROKRASİSİ EKİBİ VE IRAK POLİTİKASI

SERCAN ÇALIŞKAN

GİRİŞ

2 1 Ocak'ta yemin ederek ABD'nin 46. Başkanı olarak görevine başlayan Joe Biden'ın Ortadoğu politikasını hangi esaslar doğrultusunda şekillendireceği henüz tam manasıyla açıklık kazanamamıştır. Biden'ın güvenlik bürokrasisindeki kilit noktalara atadığı isimler ABD'nin Ortadoğu'da

Trump sonrasında izleyeceği dış politikaya dair önemli ipuçları vermektedir. Bilhassa Ulusal Güvenlik Konseyinde yapılan atamalar, Biden'ın başkan yardımcılığı yaptığı Obama döneminde Ortadoğu'ya dair tecrübe kazanmış bürokrasi ekibinin yeni dönem için tekrar görevlendirildiğini göstermektedir. Bu kapsamda Ulusal Güvenlik Konseyinin, İnan ve Irak direktörlüklerine yapılan atamalar

McGurk, IŞİD ile Mücadele Özel Temsilcisi olduğu yıllarda, dönemin Irak Ulusal İstihbarat Başkanı Kazımi ile yakın çalışma fırsatı bulmuştur. Bilhassa ikilinin istihbarat paylaşımı noktasında bölgede iş birliği içerisinde çalıştığı söylenmektedir. Öte yandan McGurk, KDP lideri Mesut Barzani ile de yakın ilişkilere sahip bir isimdir.

da 2009-2016 yılları arasında Obama ve Dışişleri Bakanı Clinton'ın, dışişleri ve savunma bakanlıklarında Obama ve Hillary Clinton'ın yakın çalıştığı isimlerden oluşmaktadır. Öte yandan yine Obama döneminde dışişleri bakan yardımcılığı yapmış William Burns'ün yeni CIA Başkanı olarak görevlendirilmiş olması da Obama döneminden Biden dönemine aktarılan kadrolara dair önemli bir örnektir. Burns'ün, yeni görevine başlamadan önce ortaya koyduğu, Obama ve Trump'ın Ortadoğu politikasına yönelik eleştirel bakış ve kendine özgü politika önerileri de Biden'in güvenlik bürokrasisi içerisinde hiç şüphesiz şekillendirici bir etkiye sahip olacaktır. Öte yandan, Biden'in ulusal güvenlik danışmanı olarak atanan Jake Sullivan'ın da bilhassa Hillary Clinton'ın dışişleri bakanlığı döneminde bulunduğu kritik görevlerde ortaya koyduğu söylemleri ve yeni güvenlik bürokrasisi ekibinin Irak özelinde nasıl bir dış politika ortaya koyacağı dikkatle takip edilmelidir.

BRETT MCGURK'ÜN ULUSAL GÜVENLİK KONSEYİNDEKİ YENİ EKİBİ

Biden ile birlikte güvenlik bürokrasisi içerisinde göreve gelen isimler incelendiğinde,

ABD'nin Irak politikasını yürütecek kadrolarda önemli değişikliklerin yaşandığı gözlemlenmektedir. Bunlardan belki de en önemlisi, daha önce IŞİD ile Mücadele Özel Temsilcisi olarak görev yapan Brett McGurk'ün, Ulusal Güvenlik Konseyi Ortadoğu ve Kuzey Afrika Koordinatörlüğüne getirilmesi olmuştur. ABD askerlerinin Irak ve Suriye'den çekilmemesi gerektiğini vurguladığı için Trump yönetimi ile ters düşen McGurk, Biden'ın başkan yardımcılığı döneminde kendisiyle sıkı çalışmış ve Irak dosyası üzerine çalışmalar yapmıştır. Tıpkı Biden gibi Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile yakın ilişkilere sahip McGurk'ün Ortadoğu ve Kuzey Afrika Koordinatörlüğüne getirilmesi, ona Ortadoğu'ya dair düşüncelerini hayata geçirme imkânı sağlayabilir.

Irak özelinde ise McGurk'ün hem Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi ile hem de IKBY ile yakın ilişkilere sahip olduğu bilinmektedir. McGurk, IŞİD ile Mücadele Özel Temsilcisi olduğu yıllarda, dönemin Irak Ulusal İstihbarat Başkanı Kazımi ile yakın çalışma fırsatı bulmuştur. Bilhassa ikilinin istihbarat paylaşımı noktasında bölgede iş birliği içerisinde çalıştığı söylenmektedir. Öte yandan McGurk, KDP lideri Mesut Barzani ile de yakın ilişkilere sahip bir isimdir. Nitekim Ortadoğu ve

McGurk & Barzani.

Kuzey Afrika Koordinatörlüğüne getirilmesinin ardından Nisan 2021'de IKBY tarafından düzenlenen ve Mesut Barzani'nin de katıldığı bir çevrim içi konferansta Başkan Biden'ın Irak'taki Kürtlerle olan kişisel geçmişine vurgu yaparak IKBY'ye olan güçlü desteklerini yinelemiştir.¹ Bu açıdan bakıldığında McGurk'ün Irak'taki ilişkilerini hem merkezi hükümet hem de IKBY ile olan güçlü ilişki ağlarını göz önüne alarak değerlendirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Zira McGurk, Biden'ın Irak dosyasından sorumlu olduğu başkan yardımcılığı yıllarında onunla sahada yakın çalışan en aktif isimlerden biri olmuş ve Irak siyasetinde geniş bir ilişki ağı inşa edebilmiştir.

Brett McGurk'ün koordinatörlüğüne bağlı alt direktörlüklerde de önemli değişiklikler olmuş, bilhassa Irak ve İran sahasını iyi bilen isimler bu ülkeleri yakından takip edecek birimlerin başına getirilmiştir. Bu kapsamda uzun yıllar farklı kurumların Irak direktörlüklerinde görev almış Sam Parker, Ulusal Güvenlik Konseyinin yeni İran direktörü olarak atanmıştır. Obama dönemiyle birlikte ABD dış politikasının Irak dosyasına önemli katkılar sağlayan Parker, 2009'dan itibaren Obama'nın Irak'tan çekilme üzerine kurguladığı Irak politikasında rol üstlenmiştir. Nitekim Parker, ilerleyen dönemlerde Savunma Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Ulusal Güvenlik Konseyinde Irak birimlerinde görevlendirilmiştir.

¹ Iraqi Kurds always emerged as the symbol of hope: Brett McGurk, Rudaw, Nisan 2021 <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/280420212> [Erişim Tarihi: Haziran 2021].

Tablo 1 Sam Parker'ın ABD Güvenlik Bürokrasisindeki Görevleri

2007-2010	Birleşik Devletler Barış Enstitüsü - Irak Program Sorumlusu
2011-2012	Savunma Bakanlığı - Irak Danışmanı
2011-2013	Ulusal Güvenlik Konseyi Irak Direktörü
2013-2014	Ulusal Güvenlik Konseyi - Suriye Direktörü
2014-2015	Dışişleri Bakanlığı - Irak İşleri Ofisi Politika Direktörü
2017-2020	İŞİD Karşıtı Koalisyon - Kıdemli Danışman
2021-	Ulusal Güvenlik Konseyi - İran Direktörü

Irak'ın 2003 sonrası iç dinamiklerini iyi bilen ve bürokratik görevlerinde bölgeyi yakından takip etmiş olan Sam Parker'ın Ulusal Güvenlik Konseyinin İran Direktörlüğüne getirilmesi, ABD dış politikasında Irak ve İran'a yönelik bütüncül yaklaşımı göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Irak'ın 2003 sonrası iç dinamiklerini iyi bilen ve bürokratik görevlerinde bölgeyi yakından takip etmiş olan Sam Parker'ın Ulusal Güvenlik Konseyinin İran Direktörlüğüne getirilmesi, ABD dış politikasında Irak ve İran'a yönelik bütüncül yaklaşımı göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Zira Kasım Süleymani'nin Bağdat Havalimanı'nda öldürülmesinin ardından ABD-İran rekabeti büyük ölçüde Irak sahasına taşınmıştır ve iki taraf arasında sıcak çatışmaya evrilen gerginlikler Süleymani'nin ölümünden bugüne hâlen sürmektedir. İran ile mücadelenin temel unsurlarından biri olan Irak'ı bu kadar iyi tanıyan bir bürokratin İran direktörü olarak görevlendirilmesi de ABD güvenlik bürokrasisinin İran ve Irak sahasını ne kadar bütüncül okuduğunun bir göstergesi durumundadır.

Ulusal Güvenlik Konseyinin Kuzey Afrika ve Ortadoğu Koordinatörü McGurk'ün idaresi altında görev yapacak direktörlüklerde yaşanan bir diğer önemli atama Irak ve Suriye Direktörlüğü bünyesinde olmuştur. ABD'nin Suriye'nin kuzeyindeki terör örgütü PKK/YPG politikasına sahadaki aktif faaliyetleriyle bizzat katkıda bulunan, özellikle YPG ve ENKS görüşmelerinde aktif rol alan ve Irak'ın kuzeyindeki Barzani yönetimi ile de yakın ilişkilere sahip olan Zehra Bell, konseyin "Irak ve Suriye Direktörlüğü"ne getirilmiştir. Bell, 2018-2020 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Suriye'deki PYD-ENKS görüşmelerinde ABD temsilcisi olarak yer almıştır. Görevde olduğu iki sene boyunca sık sık sahada olan Bell, PKK/YPG ile ilişkilerinin yanı sıra ENKS üzerinden de Barzani yönetimiyle ilişki ağına sahiptir. Bu açıdan

ABD Ulusal Güvenlik Konseyinin Irak ve Suriye Direktörlüğü görevine getirilen Zehra Bell SDG elebaşı Ferhat Abdi Şahin ile.

bakıldığında Irak ve İran sahasında ortaya konan bütüncül bakış açısının Irak ve Suriye sahasına genişletildiği söylenebilir. Dolayısıyla gelecek dönemde Bell'in de tekrar sahada aktif olacağı Suriye'nin kuzeyindeki yapılanma ile Irak'ın kuzeyindeki IKBY arasındaki etkileşimlerin güç kazanabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Konseyin İran-İrak-Suriye hattından sorumlu direktörlüklerde görevli iki ismin de yalnızca tek ülkeye odaklı bir ajanda taşımayacağını, aksine söz konusu hat kapsamında sahaya daha bütüncül bakan politikaların geliştirileceğini söylemek mümkündür.

DİPLOMASİ GELENEĞİNDEN GELEN YENİ GÜVENLİK BÜROKRASİSİ EKİBİ

Joe Biden'ın oluşturduğu güvenlik bürokrasisine bakıldığında ilk dikkat çeken noktalardan biri göreve getirilen isimlerin

çoğunun diplomat kökenli isimler olmasıdır. Dikkat çeken diğer bir nokta ise yine bu isimlerin birçoğunun Obama döneminde İran ile yürütülen nükleer anlaşma müzakereleri sürecinde önemli görevler almasıdır. Yeni CIA Şefi William J. Burns bu isimlerden biridir. Dışişleri Bakanlığından 2014 yılında emekli olan Burns, bakanlıkta 33 yıl hizmet etmiş ve bu süre zarfında Amman ve Moskova'da büyükelçilik görevlerinde bulunmuştur. Emekliliğinin ardından ABD'nin en köklü ve Rusya, Çin gibi ülkelerdeki ofisleriyle geniş ilişki ağına sahip düşünce kuruluşlarından olan "Carnegie Uluslararası Barış Vakfı"nın başkanlığı yürütmüştür.

Burns, ABD'nin Ortadoğu ve Irak politikasına yönelik eleştirilerini birçok kez medya aracılığıyla dile getirmiştir. Yeni CIA Direktörü, Trump yönetimini Irak politikalarında diplomasi askerî güç dengesinin göz ardı edildiği, diplomasinin terk edildiği, askerî gücün ise

yanlış kullanıldığı gerekçesiyle eleştirmiştir.² Kasım Süleymani suikastının ardından eleştirilerini sürdüren Burns, Süleymani'nin öldürülmesinin ahlaki olarak doğru olabileceğini ancak bu adımın stratejik anlamda ABD'nin İran ve Irak politikasını zora soktuğunu belirtmiştir.³ Süleymani suikastına ilişkin *"Bir şeyin ahlaki olarak doğruluğu o şeyin en akıllıca olduğu anlamına gelmez"* ifadelerini kullanan Burns, suikastın ardından ABD'nin Irak'ta kendisine karşı olan muhalif cepheyi güçlendirdiğini ve bunun da Irak Parlamentosunda ABD askerlerinin çıkarılmasına dönük alınan kararla somutlaştığını ifade etmiştir. Bu açıdan bakıldığında Burns'ün ABD'nin yeni Dışişleri Bakanı Antony Blinken ile büyük ölçüde ortak görüşlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Zira Blinken, Senato'da yaptığı konuşmada tıpkı Burns gibi Kasım Süleymani suikastının getirdiği sonuçların ABD'nin aleyhine neticeler doğurduğunu savunmuştur. Blinken, kimsenin Süleymani'nin ardından "gözyaşı dökmediğini" ancak bu suikastın ABD'nin bölgedeki varlığını daha az güvenli bir duruma soktuğuna belirtmiştir.

Burns ve Blinken'in Trump yönetiminin askerî güç kullanımına dönük söz konusu eleştirileri, iki ismin de bölgede yalnızca diplomasiyi öncelediği anlamını taşımamaktadır. Her iki isim de ABD'nin yalnızca askerî adımları öncesini eleştirmekte ve diplomatik girişimlerin ikinci plana atılmaması gerektiğini savunarak askerî güç ve diplomasiyi bir denge gözetilerek işletilmesi gerektiğini öne sürmektedir. Askerî seçeneklerin tümüyle bir kenara bırakılmasına değil, diplomasiyle birlikte belli bir denge içerisinde kullanılma-

sına yönelik bir görüş ortaya konulmaktadır. Bu konuda en somut gelişmelerden biri, Biden başkanlık koltuğuna oturduktan sonra Irak'taki İran destekli Şii milis grupların bölgedeki Amerikan askerlerine düzenledikleri saldırılarının ardından yaşanmıştır. Nitekim Şubat 2021'de Erbil Havalimanı'na gerçekleştirilen saldırıda bir Amerikalı sivil personelin hayatını kaybetmesinin ardından ABD'nin misilleme olarak Suriye-Irak sınırında düzenlediği hava saldırısında İran destekli Şii milis güçlerden 22 kişinin öldürüldüğü duyurulmuştur.

Biden'in yeni güvenlik bürokrasisinde diplomasi ve askerî seçeneklerin bir denge gözetilerek yürütülmesi görüşünü savunan, hatta diplomasiyi bir adım önde gören isimlerden biri Biden'in ulusal güvenlik danışmanlığı görevine getirilen Jake Sullivan'dır. Hillary Clinton'ın dışişleri bakanlığı döneminde Clinton'ın özel kalem müdür yardımcılığını yapmış ve ilerleyen dönemde de Clinton'a yakın bir isim hâline gelmiş olan Sullivan, Biden'in başkanlığı ile birlikte Dışişleri Bakanlığı Siyaset Planlama Biriminin başına getirilmiştir. Sullivan, ulusal güvenlik danışmanlığı görevine getirilmeden önce kamuoyuna yaptığı açıklamalarda askerî gücün diplomatik süreci yönlendirme amacıyla kullanılmasını eleştirmiş, diplomasiyi, askerî seçeneklerin bir sonucu olarak görülmesine karşı tavır ortaya koymuş, öncelenmesi gereken ilk adımın diplomasi olduğunu savunmuştur.

Biden'in oluşturduğu yeni güvenlik bürokrasisi, her ne kadar Trump yönetimini diplomasiyi geri planda tuttuğu söylemi üze-

² William J. Burns, "An End to Magical Thinking in the Middle East", The Atlantic, 2019 <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/12/end-magical-thinking-middle-east/602953/> [Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2021].

³ William J. Burns, "Killing of Suleimani 'a significant strategic setback' to Trump administration's goals", The Irish Times, 2020, <https://www.irishtimes.com/news/world/middle-east/killing-of-suleimani-a-significant-strategic-setback-to-trump-administration-s-goals-1.4137616> [Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2021].

rinden eleştiriyor olsa da çoğu Obama döneminde denenilen ancak başarı getirmeyen bazı dış politika hamlelerine de eleştiriler yöneltmektedir. Örneğin, CIA Direktörü Burns, İran'ın Obama döneminde kendisine sağlanan hareket alanı sayesinde Irak'tan Lübnan'a ulaşan hattı nüfuz alanı hâline getirdiğini belirtmektedir. Diğer yandan Pentagon'a yakınlığıyla bilinen ABD'li düşünce kuruluşu Rand Corporation tarafından yayımlanan Ortadoğu raporunda, İran'ın hâlen Irak, Suriye, Lübnan ve Yemen başkentlerinde çok ciddi kontrol gücü bulunduğu; ABD dış politikası ne kadar odak noktasını Çin ile Pasifik'te mücadeleye yönlendirmek istese de Ortadoğu'daki İran etkisinin buna izin vermediği ve nitekim Obama'nın da bu odak değişikliğini sağlayamadığı vurgulanmaktadır.⁴ Bu nedenle mevcut güvenlik bürokrasisi her ne kadar diplomasi geleneğinden gelen ve diplomatik adımların öncelenmesi gerektiğini savunan isimlerden oluşsa da geçmiş tecrübeler ve mevcut durum ışığında Irak başta olmak üzere İran'ın etki gücünün bulunduğu coğrafyalarda askerî seçeneklerin her zaman masada tutulacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu açıdan bakıldığında, göreve gelen bürokratik kadroların Irak politikasının temelinde, Irak'taki İran etkisini zayıflatmak olduğu anlaşılmaktadır. İran'ın Irak siyasetinde ve ordusu üzerindeki etkisi yalnızca Tahran için değil Tahran'ın ABD baskısına karşı yanında görmek istediği Çin için de bölgede fırsatlar yaratmaktadır. Dolayısıyla söz konusu bürokratik ekibin Irak sahası ile bütünleşik olarak ele alacağı İran ve Çin ajandalarına değinmek faydalı olacaktır.

İRAN'I DİPLOMASİ İLE İRAK'TA ZAYIFLATMAK NE KADAR MÜMKÜN?

ABD'deki bürokratik kadroların temel gündeminin Irak siyasetinde ve sahasında hâkim olan İran destekli Şii milis grupların varlığını sona erdirmek olacağı söylenebilir. Ancak burada Trump yönetimiyle ayrılan temel nokta, Kasım Süleymani ve Ebu Mehdi Mühendis suikastı gibi milis gruplarla doğrudan askerî güç anlamında karşı karşıya gelecek hamleler yerine Irak siyaseti ve bürokrasisinde ABD'ye yakın görünen aktörler vasıtasıyla İran karşıtı bir strateji izlenebileceği söylenilebilir. Nitekim ABD'ye yakınlığı ile bilinen ve Mayıs 2020'de göreve gelen

Biden'in oluşturduğu yeni güvenlik bürokrasisi, her ne kadar Trump yönetimini diplomasiyi geriplanda tuttuğu söylemi üzerinden eleştiriyor olsa da çoğu Obama döneminde denenilen ancak başarı getirmeyen bazı dış politika hamlelerine de eleştiriler yöneltmektedir.

⁴ Dalia D. Kaye, Linda Robinson, Jeffrey Martini, Nathan Vest, Ashley L. Rhoades; "Reimagining U.S. Strategy in the Middle East", Rand Corporation, 2021.

Reisi dönemiyle birlikte Irak'taki İran destekli Şii milis güçlerinin ABD ile olan çatışma alanlarının genişleyebileceğini ve ABD'nin diplomasi kanallarının Irak bağlamında tıkanabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Irak Başbakanı Mustafa Kazımî'nin Haşdi Şaabi'yi yeniden yapılandırmaya dönük hamleleri ve bu kapsamda güvenlik bürokrasisi içerisinde bir dönüşüm hedeflemesi Amerikan yönetiminin Irak siyaseti içerisinde önemli kartlarından birini oluşturmaktadır. Bu kart ile ABD, siyaset ve ordu içerisinde merkezî hükûmete karşı paralel bir güç hâline gelen ve Irak'taki politikalarına yönelik en büyük muhalif aktörlerden biri olan Haşdi Şaabi'yi zayıflatmayı amaçlamaktadır.

Biden iktidarının İran ile başlattığı diplomatik süreç Irak sahasına yansımamış; ABD'nin Irak'taki varlığına yönelik İran destekli Şii milis gruplar tarafından çok sayıda saldırı gerçekleştirilmiştir. Özellikle son bir yıl içerisinde mevcut çatışma Bağdat ve çevresinden ülkenin kuzeyine, IKBY'ye de kaymaya başlamıştır. Son olarak Nisan 2021'de Erbil Uluslararası Havalimanı çevresinde konuşlu Amerikan askerlerine yönelik bir drone saldırısı gerçekleştirilmiş, saldırı sonrasında yapılan açıklamaya göre havalimanında CIA'ye ait bir hangarın vurulduğu belirtilmiştir. Bu tarihten önce de Şubat 2021'de yine Erbil Havalima-

nîndeki ABD üssüne 14 roket fırlatılmıştır. IKBY içerisindeki ABD varlığına yönelmeye başlayan İran destekli milislerin oluşturduğu tehditlerin, ABD'yi sahada doğrudan askerî güç kullanmaya itebilecektir. Zira Erbil, Irak içerisindeki pek çok askerî üsten çekilen Amerikan kuvvetleri için Irak'taki güvenli kalelerden biri olarak görülmektedir. Erbil'in de İran-ABD arasındaki rekabetin çatışmaya dönüştüğü saha hâline gelmesi, CENTCOM Komutanı Kenneth McKenzie gibi Irak'taki İran varlığına yönelik somut askerî adımları savunduğu bilinen isimlerin operasyon planlarını hayata geçirmek için uygun zemini yaratabilir. Nitekim Nisan 2021'de CIA hangarına düzenlenen drone saldırısının ardından toplanan ve Brett McGurk'ün da katıldığı üst düzey güvenlik toplantısında İran destekli Şii milis gruplara dönük geniş kapsamlı bir operasyonun önerildiği ancak bu karardan son anda vazgeçildiği belirtilmiştir.⁵ Bu nedenle ABD güvenlik bürokrasisinin Irak politikasına dair şu önemli ayrımı yapmak doğru olacaktır. Bir tarafta Başbakan Kazımî aracılığıyla İran'a karşı Irak siyaseti içinde elde tutulması gereken politik güç; diğer tarafta ise

⁵ "Iran-backed militias turn to drone attacks, alarming U.S. forces in Iraq", Washington Post, Mayıs 2021, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraq-militia-drones-threat/2021/05/28/864e44d0-bc8f-11eb-922a-c40c9774bc48_story.html [Erişim Tarihi: 10.06.2021].

ABD'nin mevcut Dışişleri Bakanı Antony Blinken.

İrak'ın kuzeyine kayan drone ve roket saldırıları kapsamında ortaya çıkabilecek yeni çatışma dinamiklerine karşı masada tutulan askerî seçenekler.

İran'da 18 Haziran 2021'de gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanan İbrahim Reisi'nin dış politikada Irak'a yönelik nasıl bir yol izleyeceği de ABD güvenlik bürokrasisinin temel gündem maddelerinden biri olacaktır. Zira İran siyaseti içerisindeki muhafazakâr kanattan gelen Reisi'nin, başta Irak olmak üzere İran Devrim Muhafızları'nın sınır ötesi faaliyetlerini desteklediği bilinmektedir. Dolayısıyla Reisi dönemiyle birlikte Irak'taki İran destekli Şii milis güçlerinin ABD ile olan çatışma alanlarının genişleyebileceğini ve ABD'nin diplomasi kanallarının Irak bağlamında tıkanabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

IRAK'TAKİ İRAN TEHDİDİNİ ÇOK BOYUTLU HÂLE GETİREN AKTÖR: ÇİN

Çin'in Ortadoğu'da özellikle ticaret ve yatırımlar aracılığıyla sağladığı etki alanı, Biden'in oluşturduğu güvenlik politikasını şekillendiren ana konulardan biri olacaktır. Öyle ki göreve gelen isimlerin pek çoğu, uluslararası alanda uzun dönemdir takip edilen ABD ve Çin rekabetini işaret ederek Çin'i ABD'nin bir numaralı rakibi olarak nitelemişler, bu rekabetin bir ayağı için de Ortadoğu'yu işaret etmişlerdir. CIA Direktörü Burns, adaylığının onaylandığı Senato'da yaptığı konuşma esnasında Çin ile ortaya konacak mücadeleyi ülkesinin karşılaştığı "en büyük jeopolitik sınav" olarak nitelemiştir.⁶ CENTCOM Komutanı Kenneth McKenzie ise Çin'in 2020 yılı içerisinde borç tuzakları, Kuşak Yol Projesi

⁶ "Biden's CIA pick vows to focus on a rising China", Politico, Şubat 2021, <https://www.politico.com/news/2021/02/24/cia-william-burns-china-471354> [Erişim Tarihi: 10.06.2021].

kapsamındaki faaliyetleri ve aşı diplomasiyle Ortadoğu'daki etkinliğini genişlettiğini dile getirmiştir.

Irak, Çin'e ihraç ettiği günlük ortalama 1,2 milyon varil ham petrol ile Suudi Arabistan'ın ardından Ortadoğu'da ikinci, Rusya'nın ardından ise dünyada Çin'e en fazla ham petrol ihraç eden üçüncü ülke konumundadır. Dolayısıyla Çin'in dünya üzerindeki yatırımlarının "yakıtını" sağlıyor olması bakımından Irak'ın Çin'in dış politikasında önemli

bir rolü bulunmaktadır. Diğer yandan Irak'ın siyaseti, güvenliği ve ekonomisi üzerindeki İran etkisi düşünüldüğünde, ABD için temel endişelerden birinin Çin'in Ortadoğu'daki en büyük müttefiki İran üzerinden Irak ve diğer Ortadoğu ülkelerine genişlemesi olduğu söylenilebilir. Dolayısıyla ABD güvenlik bürokrasisinde göreve gelen ve Irak dosyasına bakacak olan yeni kadroların Çin, İran ve Irak üçlüsünü bütüncül yaklaşımla ele alan bir politika izleyecekleri söylenilebilir.

Yeni CIA Şefi William Burns.

SONUÇ

Biden'in başkanlığıyla birlikte ABD güvenlik bürokrasisinde görevlendirilen isimlerin Obama döneminde çeşitli bürokratik kadrolarda tecrübe kazanmış isimler olduklarını söylemek mümkündür. Bu isimlerin birçoğu daha önce Hillary Clinton'ın bakanlığı döneminde Dışişleri Bakanlığında görev alan kişilerdir. Ayrıca güvenlik bürokrasisindeki en dikkat çekici değişimlerin yaşandığı kurumlardan biri Ulusal Güvenlik Konseyi olmuş; konseyin Kuzey Afrika ve Ortadoğu Koordinatörlüğüne yine Obama döneminde Suriye ile Irak sahasına son derece hâkim olan Brett McGurk getirilmiştir. Irak ve komşusu İran ve Suriye direktörlüklerine atananlar ise yine çok sayıda saha tecrübesi olan Sam Parker ve Zehra Bell gibi isimler olmuştur. Bilhassa Sam Parker'ın 2007-2020 arasında çeşitli kurumlarda Irak dosyasına bakmasının ardından konseyin İran direktörlüğüne getirilmesi, ABD'nin Irak'ı İran etkisi üzerinden okuduğunun önemli göstergelerinden biri olarak nitelendirilebilir.

Diğer yandan, Biden ile birlikte yeniden şekillenen güvenlik bürokrasisi her ne kadar

diplomasi geleneğinden gelen ve Irak politikasında İran'a karşı diplomatik seçeneklerin öncelenmesi gerektiğini savunan isimlerden oluşsa da bu isimlerin çoğu askerî seçeneklerin gerekliliğinin de son derece farkındadır. Bu nedenle bu kadroların gelişiyle birlikte Irak'taki İran destekli Şii milis güçlerle mücadelenin ve özellikle sahadaki Amerikan varlığına yönelik saldırılarda askerî müdahalelerin bir kenara konabileceği tezi yanlıştır. Mevcut ABD güvenlik bürokrasisinde Irak dosyasından sorumlu isimlerin sahip olduğu "diplomatik ve askerî seçeneklerin bir denge içerisinde kullanılması" yaklaşımı, Obama döneminde yaşanan tecrübelerle yakından ilişkilidir. Obama dönemindeki diplomatik adımların İran'a Ortadoğu'da alan açtığı ve bunun neticesinde İran'ın Irak sahasındaki gücünün kontrol edilemediği, mevcut kadrolar tarafından paylaşılan bir görüştür. Diğer yandan İran'ın gücü göz önüne alınırken, Irak dosyasına bakacak olan güvenlik bürokrasisinin yakından izleyeceği diğer aktör, İran'ın en önemli müttefiki olan ve İran üzerinden başta Irak olmak üzere Ortadoğu'da kendine hareket alanı kazanmaya çalışan Çin olacaktır.

Sercan Çalışkan

İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümünden 2017 yılında mezun olmuştur. Ardından aynı yıl içinde Millî Savunma Üniversitesi Alparslan Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Tezli Yüksek Lisans Programına başlamıştır. "Sosyal Medya Üzerinden Algı Savaşları: Zeytin Dalı Harekâtı" teziyle yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Polis Akademisinde Uluslararası Güvenlik Programında doktora eğitimine devam etmektedir. Genel ilgi alanı güvenlik çalışmaları çerçevesinde gayrinizami harp konuları olmakla birlikte özel ilgi alanı bölgesel çalışmalar kapsamında Irak'taki güvenlik sorunları ve Irak Türkmenleridir. Ayrıca Çin'in Ortadoğu politikaları üzerine de çalışmalar yürütmektedir. Hâlihazırda Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) bünyesinde Türkmen Çalışmaları Biriminde araştırma asistanlığı yapmaktadır. İyi düzeyde İngilizce bilmektedir.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2021

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA), Shutterstock